

19. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – С.-Пб. : Питер, 2002. – 720 с.
20. Савченко В. Н. Начала современного естествознания: тезаурус / В. Н. Савченко, В. П. Смагин. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. – 336 с.
21. Скиба К. М. Психологічні особливості підготовки майбутніх перекладачів / К. М. Скиба // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки. – 2008. – Вісник №12. – С. 86–93.
22. Слостенін В. А. Педагогіка / В. А. Слостенін, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов. – М. : Академия, 2005. – 576 с.
23. Талызина Н. Ф. Формирование познавательной деятельности учащихся / Н. Ф. Талызина. – М. : Просвещение, 1988. – 175 с.
24. Философский энциклопедический словарь / [ред. Л. Ф. Ильичева и др.]. – М. : Советская энциклопедия, 1989. – 815 с.
25. Халеева И. И. Основы теории обучения пониманию иноязычной речи / И. И. Халеева. – М. : Высшая школа, 1989 – 342 с.
26. Юцавичене П. А. Основы модульного обучения / П. А. Юцавичене. – Вильнюс : Министерство народного образования Литовской ССР, ИПХ СНХ при Совете Министров Литовской ССР, 1989. – 68 с.
27. Shaw M. E. Group Dynamics. The Psychology of Small Group / M. E. Shaw. – New York : McGraw-Hill, 1976. – 464 p.

Анотація

С.С.Данилюк

Психолого-педагогические условия организации учебной деятельности студентов в процессе формирования профессиональной компетентности будущих филологов

Статья посвящена освещению психолого-педагогических условий организации учебной деятельности студентов в процессе формирования профессиональной компетентности будущих филологов. Определен комплекс психолого-педагогических условий, которые следует принимать во внимание в учебном процессе. Выделены внешние и внутренние мотивы учебной деятельности будущих филологов. Кроме того, в статье приведена психолого-педагогическая характеристика студенчества.

Ключевые слова: психолого-педагогические условия, профессиональная компетентность, учебная деятельность, мотивация, познавательная деятельность.

Summary

S.S.Danyliuk

Psychological-and-Pedagogical Conditions of Organization of Students' Learning Activities in the Process of Formation of Future Philologists' Professional Competence

The article deals with psychological-and-pedagogical conditions of organization of students' learning activities in the process of formation of future philologists' professional competence. The complex of psychological-and-pedagogical conditions that should be taken into account in the learning process is defined. External and internal motives of future philologists' learning activity are singled out. Besides, psychological-and-pedagogical characteristics of students are provided in the article.

Key words: psychological-and-pedagogical conditions, professional competence, learning activity, motivation, cognitive activity.

Дата надходження статті: „21” вересня 2012 р.

УДК 37.017+371.111:005.336.2(045)

І.М.ДАРМАНСЬКА,

кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Хмельницький)

Формування управлінської компетентності у майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів з позиції виховної роботи

У статті розглянуто змістове наповнення виховної роботи з майбутніми керівниками загальноосвітніх навчальних закладів у процесі формування їх управлінської компетентності.

Ключові слова: виховна робота, управлінська компетентність, моральність.

Постановка проблеми у загальному вигляді... „Пріоритет сучасної моральності – загальнолюдські гуманістичні цінності. Критеріями цих цінностей виступають не лише уявлення про такі моральні якості, як доброзичливість, повага до людської гідності, милосердя, доброта, людяність, толерантність, порядність, вміння прощати, не чинити зла, а й практичні дії, вчинки, мотиви, стимули і наміри людей. Особливе значення має сформованість (розвиток) потреби в емоційному та духовному контактах з людьми, потреба у самоповазі, співчутті і співпереживанні

людям. Але чільне місце поміж названих цінностей посідають гуманна поведінка, виявлення поваги до людської гідності, людяність, бажання допомогти, прояви довіри, толерантності” [1, с.7].

Видатний представник гуманізму в Північній Європі Еразм Роттердамський (1469–1536 рр.), який намагався поєднати християнську філософію та античне уявлення про людину говорив, що життя проявляється лише в своїй багатогранності та суперечливості, тому потрібна людська мудрість, яка поєднує усі без винятку суперечності.

Для успішного виконання управлінських функцій у керівника загальноосвітнього навчального закладу мають бути сформовані та в достатньому ступені виражені дві основних групи якостей: професійно-ділові та організаторські. Виходячи з того, що уміння керувати, організаторські здібності розвиваються під впливом досвіду організаторської роботи, в процесі підготовки майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів необхідно створювати умови для формування у них моральних якостей, які в подальшому допоможуть реалізувати себе як справжній „керівник-організатор”. Оволодіння директором школи сучасним стилем управлінської діяльності вимагає від нього високої управлінської компетентності.

У різні часові періоди актуальним питанням було і є питання організації ефективної системи управлінських кадрів. Еволюційний процес, що відбувається у суспільстві, і пов'язаний з розвитком людської цивілізації, безпосередньо пов'язаний із „управлінською революцією”.

Під управлінням в широкому аспекті ми розуміємо діяльність посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування, яка спрямована реалізовувати наступні функції: регіонального та державного розвитку, контролюючі, виконавчі, розпорядчі, охоронні, організаційні та інші, спрямовані на задоволення потреб кожного суб'єкта з врахуванням конституційних засад, які характеризують Україну як незалежну, суверенну, демократичну, соціальну та правову державу. Управління в вузькому розумінні ми розглядаємо в контексті освітньої діяльності чи сфери. Управління освітою – це цілеспрямована діяльність територіально-функціонуючих установ з метою реалізації спільних і єдиних для всіх рівнів функцій щодо створення оптимальних умов навчання та системного механізму їх реалізації.

Аналіз досліджень і публікацій... Питанням управління освітою та процесам становлення управлінських кадрів приділяли увагу такі вчені, як В.І.Бондар, Г.В.Єльнікова, М.М.Дарманський, Ю.А.Конаржевський, Н.В.Кузьміна, В.І.Луговий, В.І.Маслов, В.С.Пікельна, Р.Х.Шакуров, та ін.

Формулювання цілей статті... Метою статті є дослідження процесу формування управлінської компетентності у майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів з позицій виховного характеру.

Виклад основного матеріалу... Компетентність розглядається як коло повноважень управлінця, а компетенції як сукупність взаємозалежних якостей керівника, які виражаються у знаннях, уміннях, навичках. Компетентність є більш широким поняттям і за своїм змістом встановлює оцінку характеристику управлінця як суб'єкта навчально-виховного процесу, його здатність виконувати управлінські функції. Компетенція – це об'єктивна категорія, яка дозволяє управлінцю розв'язувати внутрішньошкільні та зовнішні проблеми, визначати прогнозовані результати, здійснювати їх оцінку, чітко організовувати навчально-виховний процес, визначати причини, що перешкоджають успішній діяльності закладу освіти, приймати рішення щодо їх усунення на основі інтеграції професійно-педагогічного (управлінського) та особистого досвіду, а також набутих знань і сформованих умінь і навичок.

Управлінська компетентність керівника загальноосвітнього навчального закладу – це своєрідне бачення ним школи, учня, учителя; сконцентрованість етичних установок, психолого-педагогічних і професійно-управлінських знань і умінь; наявність професійно-особистісних якостей; уміння здійснювати розумові та практичні дії. Тому з метою формування управлінської компетентності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу необхідно звертати увагу на розвиток усвідомлено-наукового та позитивного ставлення до управлінської діяльності; формування важливих професійно-особистісних якостей; створення фундаменту професійних знань і умінь; оволодіння управлінськими та педагогічними технологіями і техніками.

Відомий американський психолог Фред Фідлер, який „досліджує проблеми організаційної поведінки і ефективності стилів управління, представник школи людських відносин, професор психології менеджменту в Університеті Джорджа Вашингтона... виділяє два основних стили керівництва:

1. Керівники, що орієнтовані на відносини, дістають основне задоволення від добрих взаємин з іншими людьми. Їхнє почуття власного достоїнства дуже сильно залежить від того, як інші ставляться до них, вони дуже чутливі до інтересів групи й піклуються про задоволення потреб її членів. Вони заохочують підлеглих до участі в управлінні і до продукування нових ідей.

2. Керівники, що орієнтовані на завдання, в основному піклуються про успішне виконання завдань, що стоять перед ними. Вони організують роботу своїх підлеглих за чіткими наказами і стандартними процедурами і, у свою чергу, вважають, що підлеглі почувають себе більш комфортно, працюючи під чітким управлінським впливом з боку свого керівника. У разі відсутності формальних правил і стандартів вони намагатимуться створити для цього необхідні умови” [3, с.235].

Враховуючи наявні стилі керівництва, необхідно пам'ятати, що управлінську компетентність майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу необхідно формувати з урахуванням виховного потенціалу. Тобто формування моральності є однією із головних вимог при становленні майбутнього директора школи.

„Моральність означає реальний стан моральної свідомості, стосунки, вчинки людей, тобто те, що є, на противагу тому, що мало бути. Моральність виступає внутрішньою ціннісною основою духовності, культури суб'єкта, яка спрямовує людську активність на утвердження самоцінності особистості, усвідомлення обов'язків людини перед іншими людьми, перед батьківщиною, суспільством, природою. У ставленні до особистості моральність виступає метою, перспективою її вдосконалення і, насамкінець, вимогою” [1, с.7].

„Пріоритет сучасної моральності – загальнолюдські гуманістичні цінності. Критеріями цих цінностей виступають не лише уявлення про такі моральні якості, як доброзичливість, повага до людської гідності, милосердя, доброта, людяність, толерантність, порядність, вміння прощати, не чинити зла, а й практичні дії, вчинки, мотиви, стимули і наміри людей. Особливе значення має сформованість (розвиток) потреби в емоційному та духовному контактах з людьми, потреба у самоповазі, співчутті і співпереживанні людям. Але чільне місце поміж названих цінностей посідають гуманна поведінка, виявлення поваги до людської гідності, людяність, бажання допомогти, прояви довіри, толерантності” [1, с.7].

„Християнські моральні принципи становлять систему таких правил, застосування яких дозволяє виконати євангельські заповіді в максимальній чистоті і повноті. Ці правила є чимось на зразок комплексу інструкцій, застосовуючи які, людина на практиці виконує заповідані Богом моральні норми. Навіть саме розуміння необхідності подібних інструктивних джерел уже є першим з таких правил. І встановлення самого порядку основних заповідей – про любов до Бога і до ближнього – також розкривається як найважливіше об'єктивне правило морального життя. Усі моральні „інструкції”, „правила”, „алгоритми” необхідні для того, щоб допомогти визначити правильний порядок дій. Щодо морального життя людини це має подвійний сенс.

По-перше, в ситуаціях важкого вибору, які мають альтернативний характер, знання правильного порядку допомагає „закрити” мінімальну альтернативність, зробити точний моральний вибір; у тих випадках, коли вибір був помилковим, тому що були враховані не всі або неточно враховані всі правила вибору, можна спробувати виправити помилку і, принаймні, не допускати у подальшому подібних помилок, щоб утворилася стійка навичка поведінки і взаємин у таких ситуаціях” [4, с.176-177].

Не тільки філософи, педагоги, соціологи та юристи вважають за доцільне використовувати потенційні можливості природного права для виховання людських якостей, виховання толерантної, доброї людини. Доктор технічних наук Ю.Г.Фокін, який в Росії багато років займався проблемами підготовки майбутніх фахівців, у своїй монографії „Преподавание и воспитание в высшей школе” дає приклад сучасних проєкцій ядра моралі із 12 вірша 7 глави Євангелія від Матвія.

Ядром моралі в даному випадку виступає постулат: „Ставтесь до людей так, як би ви хотіли, щоб вони ставились до вас”. Ядро моралі складається з проєкцій першого, другого й третього порядку. До проєкцій першого порядку належать: „Життя людини крихке. Кожна людина в чомусь неповторна і не замінима”; „Виконуйте закони: вони встановлені суспільством для захисту кожного від свавілля”; „Щоб бути вільним, не обмежуйте свободу інших”; „Не відсторонюйтесь від життя суспільства, не дозволяйте іншим обирати ваше майбутнє”; „Не обіцяйте даремно, будьте обов'язковими”; „Не відступайте від правди”; „Ставтесь до людей з повагою”; „Будьте доброзичливими, кваптесь робити добро”; „Не чиніть зла, в конфліктах шукайте мир”.

Проєкції другого і третього порядку взаємообумовлені: „Не завдайте шкоди життю і здоров'ю людям: вони безцінні (Будьте обачливими, не ризикуйте даремно)”; „Зробіть самі себе здоровими, а своє життя – щасливим (Перемагайте власну недосконалість; Не продумавши і не уявивши бажаного, не досягнеш його; Повага і успіх супроводжують тих, хто сам себе поважає і впевнений в успіхові)”; „Навчіться насолоджуватись життям, не гасіть радість (Хочеш роботою своєю насолоджуватись – повинен на ній горіти)”; „Дозволено все, що не заборонено законом”; „Не відповідайте злом на зло, протиставляйте злу тільки дозволені законом дії (в тому числі необхідна оборона)”; „Нечіткі правові норми або процедури їх реалізації можуть бути звернені до зла

кожному”; „Свобода кожного закінчується там, де розпочинається свобода іншого”; „Звільняйтесь від сліпої віри авторитетам, вникайте у суть справи”; „Не обіцяйте неможливого, обговорюйте умови”; „Заздалегідь сповіщайте інших про вимушені зміни”; „У кожній справі намагайтесь пізнати істину і тонкощі”; „Позбавляйтесь від догм і помилок”; „Поважайте думки інших, протиставляючи їм тільки аргументовані докази”; „Намагайтесь зрозуміти іншого, оцінюйте не його, а його вчинки”; „Бережіть продукти праці інших, не принижуйте досягнутого іншими”; „Хто не поважає інших, не поважає себе”; „Поважайте батьків, не запізниться з турботою про них”; „Співчуйте тим, хто потрапив в біду і допомагайте їм”; „Дратування, гнів приносить шкоду іншим, незалежно від вашого бажання”; „Добрі вчинки сприяють вашому щастю”; „Не думайте про вчинення зла, не задріть”; „Злі думки і слова повертаються реальним злом”; „Не влаштовуйте своє щастя, ображаючи інших”.

Подані правила та норми поведінки, які склались давно, дійшли до нашого часу і діють сьогодні, впливаючи на правосвідомість людей, на виховання в них таких людських якостей, як доброта, честь, толерантність, правда, справедливість та ін.

Керівник загальноосвітнього навчального закладу має володіти соціально-психологічними якостями, які складають її структуру як професіонала. Директор школи має виступати особистістю, що характеризується наявністю, перш за все, моральних якостей та відмінних (індивідуальних) особливостей.

С.У.Гончаренко в словнику „Професійна освіта” зазначає: „Особистість – людина як соціальна істота, суб’єкт пізнання і праці. Особливостями особистості є свідомість, довільні дії, здатність пізнавати себе, регулювати свою поведінку і діяльність, керувати іншими. Основними в характеристиці особистості є її суспільна спрямованість, потреби, інтереси і мотиви, які зумовлюють поведінку, цілеспрямованість діяльності і вчинки. До психологічної характеристики особистості входять загальні якості та здібності. Спрямованість особистості органічно пов’язана з пізнавальною діяльністю, почуттями і волею. Знання, вміння і навички як основи духовного багатства особистості визначають трудові можливості людини, її місце в суспільстві” [2, 229-230].

Висновки... Якщо розглядати особистість керівника навчального закладу, необхідно зазначити, що це особливий суб’єкт, який має характеризуватися високими моральними якостями, має володіти знаннями та вміннями в галузі управління навчально-виховними закладами різного типу та рівня акредитації, спроможний скерувати дії підлеглих у русло, що забезпечить розвиток підростаючого покоління, і як наслідок, ефективне функціонування держави в цілому.

Список використаних джерел та літератури:

1. Виховання моральності підростаючого покоління : наук.-метод. посіб. / [К. І. Чорна, В. О. Білоусова, Н. І. Ганнусенко, В. А. Киричок, Л. П. Осмак, В. О. Павленчик, О. Л. Феоктістова, С. Д. Циганок ; за ред. К. І. Чорної]. – К. : Богдана, 2005. – 288 с.
2. Професійна освіта: Словник : навч. посіб. / [уклад. С. У. Гончаренко та ін. ; за ред. Н. Г. Ничкало]. – К. : Вища школа, 2000. – 380 с.
3. Туленков М. В. Сучасні теорії менеджменту : навч. посіб. / М. В. Туленков. – К. : Каравела, 2007. – 304 с.
4. Чернілевський Д. В. Духовна культура особистості : навч. посіб. / Чернілевський Д. В., Пшеничнюк О. В., Сідачева Н. В. – Київ-Вінниця : Академія креативної педагогіки, 2009. – 384 с.

Анотація

И.М.Дарманская

Формирование управленческой компетентности у будущих руководителей общеобразовательных заведений с позиции воспитательной работы

В статье рассмотрено смысловое наполнение воспитательной работы с будущими руководителями общеобразовательных заведений в процессе формирования их управленческой компетентности.

Ключевые слова: воспитательная работа, управленческая компетентность, моральность.

Summary

I.M.Darmans'ka

Forming of Managerial Competence of the Future Managers of General Education Institutions from the Point of View of Educational Work

The content filling of educational work with the future managers of general education institutions in the process of their managerial competence forming is studied in the article.

Key words: educational work, managerial competence, morality.

Дата надходження статті: „20” вересня 2012 р.